

УДК 657.65

Рудика В.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси і кредит»
Харківського інституту фінансів**Київського національного торговельно-економічного університету***Сукрушева Г.О.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри «Фінанси і кредит»
Харківського інституту фінансів**Київського національного торговельно-економічного університету***Гонтар Т.Ю.***студент**Харківського інституту фінансів**Київського національного торговельно-економічного університету*

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

THEORETICAL ESSENCE OF THE CATEGORY “THE COMPANY’S EQUITY CAPITAL”

АНОТАЦІЯ

У статті представлено морфологічну оцінку поняття «власний капітал підприємства», що дало змогу авторам сформулювати власне визначення на основі загальноприйнятих значень. Обґрунтовано джерела формування власного капіталу в умовах дефіциту фінансових ресурсів. Розкрито основні функції, які виконує власний капітал підприємства. Визначено необхідність ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. Зазначено необхідність своєчасного аналізу власного капіталу підприємства як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансовою інформацією.

Ключові слова: власний капітал, статутний фонд, резервний капітал, нерозподілений прибуток, страховий фонд, амортизаційні відрахування, внутрішні джерела, зовнішні джерела.

АННОТАЦИЯ

В статье представлена морфологическая оценка понятия «собственный капитал предприятия», что позволило авторам сформулировать собственное определение на основе общепринятых значений. Обоснованы источники формирования собственного капитала в условиях дефицита финансовых ресурсов. Раскрыты основные функции, которые выполняет собственный капитал предприятия. Определена необходимость эффективного управления финансовыми ресурсами предприятия. Определена необходимость своевременного анализа собственного капитала предприятия как для внутренних, так и для внешних пользователей финансовой информацией.

Ключевые слова: собственный капитал, уставный фонд, резервный капитал, нераспределенная прибыль, страховой фонд, амортизационные отчисления, внутренние источники, внешние источники.

ANNOTATION

The article presents a morphological evaluation of the concept “company’s equity capital”, which allowed its own definition, based on the generally accepted values. The sources of formation of the equity capital under the terms and conditions of a deficit of the financial resources have been justified, and the main functions which are fulfilled by the equity capital of the enterprise, have been revealed. The need for effective management of the company’s financial resources has been determined. The timely analysis of the company’s own capital is indicated, both for internal and external users of the financial information.

Key words: equity capital, statutory fund, reserve capital, undistributed profit, insurance fund, depreciation charges, internal sources, and external sources.

Постановка проблеми. Формування власного капіталу підприємства – це ключовий аспект під час створення підприємства і його функціонування, оскільки його достатність є одним з головних показників під час оцінювання кредитоспроможності, а також рівня фінансової безпеки підприємства. Управління власним капіталом підприємства в умовах нестачі фінансових ресурсів, дорожчечі позикових коштів стає особливим об’єктом управління, адже сьогодні у важких економічних умовах підприємству необхідно вміти розраховувати лише на власні фінансові ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці формування та управління власним капіталом підприємства присвячено багато праць відомих науковців та економістів, таких як Л.В. Безкоровайна [1], Ф.Ф. Бутинець [2], С.Ф. Голов [3], Т.А. Городня [4], А.А. Горбатенко [5], Я.П. Іщенко [6], Л.І. Катан [7], В.Ф. Максимова [8], О.А. Нужна [9], однак в умовах нестабільності економіки та нестачі фінансових ресурсів удосконалення системи формування та управління власним капіталом підприємства потребує подальшого вивчення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Напрацювання науковців та експертів у сфері управління власним капіталом підприємства є теоретично обґрунтованим, однак в умовах нестабільності економіки необхідно удосконалити поняття «власний капітал підприємства» шляхом його узагальнення та систематизації.

Мета статті полягає у проведенні морфологічної оцінки економічної категорії «власний капітал підприємства» на основі напрацювань вітчизняних авторів, проаналізувати джерела

формування власного капіталу підприємства, а також обґрунтувати функції, які виконує власний капітал підприємства в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. З переходом підприємств України на ринковий механізм діяльності, з появою великої кількості форм власності підприємств зростає увага до управління його фінансовими ресурсами на всіх стадіях (від створення підприємства, його безпосереднього функціонування до закінчення життєвого циклу – ліквідації).

Морфологічну оцінку поняття «власний капітал підприємства» представлено в табл. 1.

На основі проведеної морфологічної оцінки поняття «власний капітал підприємства» можна дійти висновку про те, що в сучасних умовах власний капітал підприємства є основою для його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, оскільки на основі достатності власного капіталу можна судити про його незалежність, а отже, і про фінансову безпеку, за допомогою власного капіталу керівництво підприємства має право приймати самостійні рішення в сфері управління і, відповідно, нести відповідальність за отримані результати. На рис. 1 представлено джерела формування власного капіталу підприємства, а

також визначено переваги та недоліки джерел фінансування.

Згідно з рис. 1 можна визначити, що джерела формування власного капіталу підприємства поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх можна віднести нерозподілений прибуток підприємства, амортизаційні відрахування та інші джерела. До зовнішніх джерел відносяться залучення додаткового акціонерного та пайового капіталу підприємства, безоплатна фінансова допомога, інші джерела.

Власний капітал підприємства дає змогу оцінити його ринкову вартість, рівень конкурентоспроможності, тому якісне управління власними фінансовими ресурсами підприємства є невід'ємною частиною сучасного фінансового менеджменту. Співвласникам та керівникам підприємства постійно необхідно здійснювати аналіз власного капіталу, оскільки це допомагає виявити його основні складові і визначити наслідки їх змін для фінансової стійкості підприємства.

Формування власного капіталу має свої переваги і недоліки. У сфері внутрішніх джерел є простота залучення, що стосується прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства і амортизаційних відрахувань, проте ці джерела, як правило, є обмеженими.

Таблиця 1

Морфологічна оцінка поняття «власний капітал підприємства»

Автор	Визначення	Ключові слова
Л.В. Безкорвайна [1, с. 950]	Власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формі.	Сума реінвестованого чистого прибутку
Ф.Ф. Бутинець [2, с. 317]	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.	Формування активів
С.Ф. Голов [3, с. 803]	Власний капітал формується акціями, тобто коштами інвесторів (власників) в обмін на реалізовані їм акції.	Формування акціями
Т.А. Городня [4, с. 250]	Власний капітал – нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу.	Нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ
А.А. Горбатенко [5, с. 195]	Власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених в активи підприємства.	Загальна величина коштів
Я.П. Іщенко [6, с. 147]	Власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції.	Компоненти
Л.І. Катан [7, с. 147]	Власний капітал – це певне вираження фінансових відносин, що виникають між акціонерним товариством (корпорацією) та іншими суб'єктами господарювання щодо його формування та використання.	Фінансові відносини
В.Ф. Максимова [8, с. 124]	Власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, що вкладені його засновниками без визначеного строку їх повернення, накопичені суми реінвестованого прибутку протягом строку функціонування підприємства та інші власні джерела.	Джерела фінансування підприємства
О.А. Нужна [9, с. 500]	Власний капітал – це загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.	Формування активів
Авторське визначення	Власний капітал підприємства – фінансові відносини щодо формування джерел фінансування підприємства за рахунок коштів засновників, а також суми реінвестованого чистого прибутку.	

Достатність власного капіталу підприємства дає змогу говорити про його фінансову стійкість, зниження ризику банкрутства, однак досить

великі обсяги власного капіталу знижують його рентабельність, рентабельність власного капіталу, тобто фактично головний показник для

Рис. 1. Джерела залучення власного капіталу підприємства, його переваги та недоліки

Рис. 2. Функції власного капіталу підприємства

стратегічних інвесторів. Він дає змогу визначити ефективність використання капіталу, інвестованого власниками підприємства. Власники отримують рентабельність від своїх інвестицій у вигляді вкладів до статутного капіталу. З позиції власників рентабельність найкращим чином відображається у вигляді рентабельності на власний капітал і є найбільш важливим для акціонерів компанії. Адже характеризує прибуток, який власник отримує з кожної одиниці вкладених у підприємство коштів. З боку зовнішніх джерел фінансування власного капіталу підприємства можна визначити такі недоліки, як збільшення кількості власників підприємства в разі додаткової емісії акцій, залучення додаткового пайового капіталу, що можуть призвести до втручання нових власників у фінансову політику підприємства, що не завжди позитивно впливає на фінансовий стан і стратегічну політику підприємства. Також необхідно відзначити, що за кризових явищ в економіці України пошук нових інвесторів підприємства є досить важким процесом, особливо в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

Виходячи з природи й економічного змісту власного капіталу, можна виділити такі його функції, які представлені на рис. 2.

На основі рис. 2. можна говорити про необхідність особливого ставлення до формування та управління власним капіталом підприємства, оскільки від власників цього капіталу залежить розвиток підприємстві від процесу його створення до кінцевої стадії існування.

Висновки. В роботі було досліджено теоретичну сутність визначення «власний капітал підприємства» як основного джерела його діяльності, виявлено, що свій життєвий цикл підприємство починає на основі власних джерел, використовує власний капітал під час операційної та інвестиційної діяльності, а рішення про ліквідацію підприємства також приймають господарі підприємства, виходячи з обсягів власного капіталу. Тому можна визначити, що економічна категорія «власний капітал під-

приємства» є особливим об'єктом управління, який дає змогу розрахувати рівень фінансової безпеки підприємства для його співвласників, а також розрахувати рівень його конкурентоспроможності для потенційних інвесторів та кредиторів. Подальший пошук ефективного формування та управління власним капіталом підприємства в умовах кризового стану економіки України є важливим етапом розвитку підприємництва в країні загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах / Л.В. Безкоровайна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 4. – С. 950–954.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник] / Ф.Ф. Бутинець. – 8-е вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2009. – 912 с.
3. Голов С.Ф. Фінансовий облік / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К. : Лібра, 2005. – 976 с.
4. Городня Т.А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства / Т.А. Городня // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18(10). – С. 250–253.
5. Горбатенко А.А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні / А.А. Горбатенко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2010. – Вип. 15/1. – С. 195–201.
6. Іщенко Я.П. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства / Я.П. Іщенко, Л.В. Галайда // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 146–148.
7. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л.І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014. – № 6. – С. 38–44.
8. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік : [підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит»] / В.Ф. Максимова. – О. : ОНЕУ, 2012. – 670 с.
9. Нужна О.А. Власний капітал сільськогосподарських підприємств: трактування, класифікація, структура / О.А. Нужна // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – 2012. – Вип. № 9(33). – Ч. 2. – С. 498–507.